

הערכאות, לא הוו הערכאות פוסלין עצמן להעיד שקר ולקבל שוחד, ובכנופיה דארמאי הוא שאמרו בגמרא דחיישינן דמקבלי שוחדא. ועוד אנו מקובלין דבשטרי הלואה... (חסר).

ע' בתשו' הרשב"א ח"ז סי' קמ"ח.

סימן כא

ועיינתי בשטרי שני המתנה לחוד, וראיתים חלוקים בענינם זה על זה, ומשמעו של זה אינו כמשמעו של זה כמו שאכתוב. ומפני שאמרת אין תנאים הכתובים בהם קיימים, אקדים לך זה ואומר כי מה שכתב לה ואגב קרקעות אלו נתתי לאשתי זו עוד ק"ק דינרין קסמיה, מדעתי לא אמר ולא כלום אלא א"כ יש לו אותן ק"ק דינרין בעין באותה שעה, ואפילו ישנן לו באותה שעה, אותן ממש הוא שקנתה, וכיון שכן אם אינם עכשיו בעולם בעין כשבא לגבותם אין לה כלום תחתיהם, כמי שנתן לה חפץ ידוע ואינו עכשיו בפניה שאינו גובה אחר במקומו. שאני סבור שכל הנותן סך מטבע ואפילו מטבע היוצא במקומו, אינו נותן מנכסיו שוה אותו סך אלא אותו המטבע ממש, עד שיאמר הריני נותן לפלוני או לאשתי מנכסי ק"ק דינרים, דהשתא ודאי שוה ק"ק דינרים קאמר, וזה בין במתנת בריא בין במתנת שכיב מרע. וכן באומר לחבירו דינר זהב יש לי בידך או מטבע פלוני יש לי בידך, אעפ"י שאותו מטבע יוצא שוה דינר זהב ומטבע ממש קאמר ולא שוה.

ואע"ג דפליגי בה רב ושמואל בשבועות בריש פרק שבועת הדיינין [ל"ט:], רב אמר שוה קאמר ושמואל אמר דוקא קאמר. אני סבור דהלכה בהא כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני. ואי אפשר לי לכתוב לך כאן יותר מזה והדברים עתיקים ותלויים באשלי רברבי, ואני מה שנראה לי אמרתי. אבל כל שאר התנאים קיימין, דכל תנאי שבממון ונעשה בעודה ארוסה קיים, ואפילו התנה שלא יירשנה. וגרסינן בירושלמי אלין דכתבי אי מיתת לה בלא בני מודלא לבי נשא, תנאי ממון הוא וקיים.

ומעתה אחזור לעיקר שטרי המתנה לחוד. ורואה אני כי המתנה שנעשית בט' ימים בתמוז שהיא מתנה גמורה לעשות ממנה כל חפצת נפשה מעכשיו בין יושבת תחתיו בין מורדת, שכך כתוב בה קנו ממני בקנין שלם מעכשיו כו', ונתתי לה מתנה לחוד זו מהיום ומעכשיו מתנת עלמין מתנה גמורה חתוכה

שבת - תש"ז
ה'תש"ז - תש"ח
ה'תש"ח - תש"ט

וחלוטה, ותלך מהיום ומעכשיו ותירש ותתן לכל מי שתמצא, ולא שיירתי בה לעצמי ולא לבאי כחי שום שיוור כלל בעולם. ואמרנו לו הוי יודע כח מתנה לחוד כמו ששגרו ממתיבתא קדישא שכל הנותן מתנה לחוד לאשתו כאילו נותן לעובר דרך, שתטול אותה ממך כל זמן שתמצא בין שתהא עמך בשלום בין במרדות, ועוד לשונות וחזוקים אחרים, יראה מהם שהוא נותן לה מתנה זו חלוטה מעכשיו לעשות ממנה כל חפצת נפשה ולמכור ולשאת ולתת ולהיות ממכרה ומתנה בנכסים אלו קיימים. ובמתנה השנית הכתובה אחרי זאת נאמר בה היפך כל זה, ושלא עשה לה מתנה זו אלא לחזק התנאי שהתנה עמה להחזיר הנדוניא לבית אביה או לזרעה, שכך כתוב שם שאם שמא ח"ו תמות היא בחייו בזמן שלא יהיה לו ממנה זרע של קיימא שלא תהיה היא רשאה ושלטאה להקנות לשום אדם לפני מיתתה מכל הכתוב לה בשטרי כתובתה ומתנה לחוד אלו לבד דמי הנדוניא כנדוניאתה לחזור לבית אביה שתהיה רשאה ושלטאה להקנותם ולתתם לאביה או ליורשיו כדי שיגבו אותם על פי הדרכים הנזכרים וכדי שיפרעם לו ולהם יצחק בעלה זה ולא יותר כי לחזוק הפרעון ההוא נתן לה רשות זו.

ועוד כתוב שם שאם יהיה לו זרע ממנה שלא תהא רשאה להקנות ולתת מכל הכתוב לה בשטרי הכתובה והמתנה לחוד חוץ מדמי הנדוניא שתהא רשאה לתת לאותו זרע. וכלשונות האלו יש עוד באותו שטר שמגרעין כחה ומראין ומגלין שלא היה עיקר המתנה אלא לחזוק נדוניאתה על הדרכים הנזכרים שם, ולכשתגבה היא או יורשיה נדוניא זו תניח השאר ותסתלק מהכל ותקרע שטרותיה הנזכרים. אלא שהתנה עוד שאם יגרשנה שלא לרצונה שתגבה הכל. ולפי שטר זה אין לה בנכסים כלום לתת ולמכור מעכשיו עד שיגרשנה שלא מדעתה. וגם שטר זה נכתב בט' ימים לתמוז ונחתם מידי עדים אחרים, ונמצאו שעדותן של אלו אינם כעדותן של אלו, ושני השטרות חולקין זה עם זה לגמרי.

וא"כ הם הדברים כמו שעלה בדעתי, אם ידעתם והיה שטר זה מוקדם ואח"כ קנו העדים ממנו על השטר שכתבנו ראשון על תנאיו, היא קנתה הכל מעכשיו כמו שנזכר בו שהרי חזר והקנה לה קנין מהיום ומעכשיו. ואפילו אם היה זה מוקדם וחזר וגרע כחה בשטר זה השני, מן הדין קנתה היא בשטר הראשון משעה שקנו ממנו דקנין קונה וגומר קנינו מיד בין נכתב השטר בין לא נכתב כמו שנתבאר בפ"ק דבבא מציעא, ואפילו לא הגיע השטר לידה מעולם וכדברי רש"י ז"ל וכן עיקר.

וכיון שכן אפילו נתרצית היא לבטל אותו קנין ראשון ולהעמיד ענינה על זה השני, לא נתבטל הקנין הראשון, וצריכה היא שתחזור ותתן לו ולכתוב לו שטר מתנה מכל זה שנתן לה, וכדאיתא בפ"ק דבבא מציעא [ט"ז:] גבי שטרי חליטתא ואדרכתא. ואעפ"י שדברים אלו ברורים הן ואינם צריכין ראיה, אלא שאני רואה בשטר שני זה אלא שטוענת טענות אחרות, ונראה מתוך הדברים שהקנין ההוא שגומר את הכל, לכבוד בעלמא אתם רגילין לכתוב כן ולא לחלוטין, ודברים שמתנים ביניהם כן מתחילה הם באים כשבאין להתחתן, והשטר השני הזה עיקר שמגלה עיקר התנאים. וא"כ היא אינה יכולה לא ליתן ולא להקנות מכח שטר זה שני עד שתתגרש שלא מדעתה, שכן נתבאר בשטר זה השני כדברי הבעל.

אח"כ 1234567

ע' תשובת הרשב"א ח"ד סי' רצ"ג.

סימן כב

גרסינן בפ"ק דכריתות (ו.) אמר ר' אמי האי מאן דבעי למידע אי מסיק שתא וכו', אמר אביי השתא דאמרת סימנא מילתא היא יהא רגיל איניש למיכל רוביא בריש שתא קרא רביא כרתי וסלקי ותמרי. ואית דגרסי למחזי רוביא, ונקרא בלשון ערבי לוביא, והם נקראים בלשוננו פרולש סלקי ותמרי. וצריך להגביה כל אחד מהם קודם שיסב לאכול, וכך נוהג ראש ישיבה ז"ל. ויאמר על קרא יקרע גזר דינינו, כרתי יכרתו שונאינו, רוביא ירבו זכיותינו, סלקא יסתלקו עונותינו, תמרי יתמו אויבינו.

קטע זו נמצא בכת"י בין שו"ת הרשב"א. ומהלשון נראה ברור שהוא העתק משו"ת הגאונים. והשווה למש"כ האבודרהם בסדר ערבית של ר"ה (ע' רסו) בשם תשובת הגאונים.